

наділений розумовими задатками, які розвиваються в процесі життя, навчання і діяльності, дають можливість сформувати певний світогляд того, хто вчиться і його вміння відстоювати цей світогляд в різних ситуаціях).

Диференціація у навчально-виховному процесі повністю сприятиме формуванню особистості і гідного громадянина Української держави, йтиме забезпечення всебічного розвитку і максимального використання знань, умінь, навичок того, хто навчається. Диференційний підхід у навчанні – це індивідуальний підхід до кожного, на зразок сучасних європейських країн.

## **ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ**

*Бойко Н.М., Рисаченко Г.О. (Біла Церква)*

Завдання природничих дисциплін у навчальному закладі полягає в розкритті наукової картини світу живої природи, в ознайомленні підлітків з основними принципами пізнання живих систем. Курси біології, хімії, фізики, географії, екології показують студентам єдність у розвитку матеріального світу. Опираючись на зв'язки з суспільними, технічними і сільськогосподарськими науками, природничі розкривають відносини «Природа – людина», «Природа-суспільство-праця». Це вимагає посилення як внутрішньо-циклової інтеграції, так і зв'язку природничих дисциплін із предметами інших циклів.

Суспільна значимість проблеми та її суттєвий зміст можна визначити словами видатного педагога В. С. Сухомлинського: «Вчитель повинен знати і відчувати, що на його совісті – доля кожної дитини, що *від його духовної культури та ідейного багатства залежить розум, здоров'я, щастя кожної людини, яку виховує школа*».

Пошук шляхів удосконалення, зацікавлення студентів матеріалом чи формою проведення сучасного заняття веде до інтеграції та інтерактивних форм проведення занять із використанням сучасних технічних засобів (комп'ютерів, мультимедійних систем).

Впровадження інтеграції є одним із ефективних засобів підвищення якості навчально-виховного процесу, спрямованого на формування неординарного мислення студентів, сприйняття ними світу і самих себе в новому якісному складі.

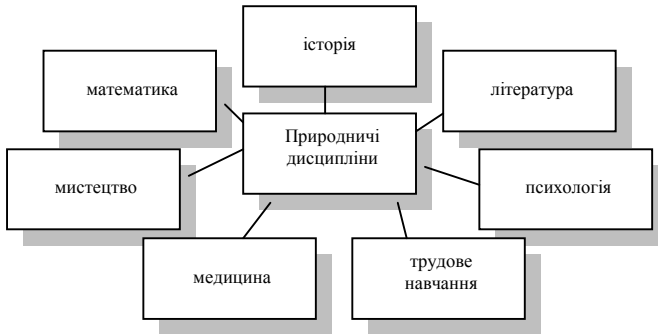
Інтегроване заняття стимулює аналітико-синтетичну діяльність студентів, розвиває потребу в систематичному підході до об'єкта пізнання, розвиває можливості для синтезу знань, формує вміння переносити знання з однієї галузі в іншу, виробляє вміння аналізувати, порівнювати складні процеси і явища об'єктивної дійсності як цілісного об'єкта.

На нашу думку, інтеграція потрібна у зв'язку з широким упровадженням у навчальних закладах рівневої і профільної диференціації, що передбачає варіювання обсягу інформації і гнучкості у визначенні вимог до засвоєння її учнями (студентами).

Різноманітність навчального матеріалу запобігає виробленню стереотипного мислення. Новизна форми і змісту підвищує інтерес до заняття, дає змогу глибше усвідомити тему. Від конкретного студенти переходять до абстрактного, від елементарного – до складного. Зростають їхні допитливість, спрямування на розкриття глибших зв'язків пізнавальних предметів і явищ.

Використання інтеграції – одна з найбільш складних методичних задач. Вона вимагає глибокого знання змісту програм підручників інших предметів, а також співпраці з викладачами не тільки природничого циклу, а іноді музики,

літератури, історії.



Необхідно проводити систематично взаємовідвідування та обговорення відкритих занять, консультації, спільне планування занять, організація та проведення комплексних семінарів, екскурсій, конференцій.

Чуттєве сприйняття – «золоте правило» навчання, так його назвав у своїй «Великій дидактиці» видатний чеський педагог Я. А. Коменський. І дійсно, правильно організовані та проведені екскурсії, дебати, моделювання і т. д., коли у студента інтенсивно збуджуються нервові процеси: відчуття, сприйняття, уява, пам'ять, мислення, мова, почуття, воля – сприяють поглибленню знань студентів, формують у них навички спостереження, порівняння, вчать правильно коментувати побачене й почуте, розвивають уміння коректно відстоювати свої думки.

Так, наприклад, екскурсії з біології середньої та старшої ланки мають різнонаправлений і в той же час об'єднаний характер. Учні 7-9 класів набувають навички натуралістичної роботи, а 10-11 (студенти) – наукової.

Методика проведення екскурсій залежить від теми і від того, коли її організувати, тобто вступна вона чи підсумкова. Але і в першому, і в другому випадку під час розробок методик проведення екскурсій особливу увагу необхідно приділяти індивідуальній особливості підлітка. Враховуючи пізнавальні можливості кожного, можна забезпечити оптимальний рівень його самостійності, такий підхід веде до впевненості дитини у своїх силах, викликає інтерес до предмета.

Викладач обирає раціональний шлях методичного подання навчального матеріалу, надає студентові допомогу, зберігаючи його самостійність.

За бажанням студент може самостійно опрацювати певну тему, проводити моніторинг. Такий підхід підвищує відповідальність учнів, зміцнює їх віру в свої навчальні можливості. Після кожної екскурсії учні повинні здати звіт, в якому вони розкривають мету екскурсії, роблять певні висновки, дають відповіді на поставлені питання. У звіті підліток може застосовувати різні методи: малюнки, вірші і т.д.

За рахунок екскурсій, моніторингу, участі у проектах і т. д. можна суттєво скоротити обсяг фактичної інформації, подолати перевантаження, зекономити час, який потрібно використати для вдосконалення знань певної групи студентів у галузі, яка їх зацікавила. Отже, організація активної пошукової діяльності учня на уроці, під час проведення екскурсій продовжується і в неурочний час.

Вдало використовують студенти свої знання і у роботі МАН. їх приваблює насамперед можливість поглиблення знань, розвиток здібностей, творчос-

ті, самоствердження.

Отже, широке впровадження інтеграції в циклі вивчення природничих дисциплін є ефективним засобом підвищення якості навчально-виховного процесу, спрямованого на формування неординарного мислення студентів, сприйняття ними світу і самих себе в новому якісному вимірі.

#### Література

1. ДЕРЕБО С.Д., ЯСВИН В.А. Экологическая педагогика и психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 1996.
2. КОСТИЦЬКА І.М. Проблеми екологічної освіти в педагогічній теорії і практиці роботи шкіл України (1970-1990 рр.): Дис. ... канд. пед. Наук: 13.00.01. – К., 1995.
3. СУХОМЛИНСЬКИЙ В.А. О воспитании. – М., 1975.

### **ЕКОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В АГРАРНОМУ ВУЗІ**

*Власенко О.Г. (Суми)*

Особливістю навчання у вищій школі є те, що переважна більшість студентів свідомо обрали напрямок своєї подальшої підготовки. Отже, вони налаштовані на розширення сфери інтересів у обраній галузі знань. Тому для них актуальними є мотиви розкриття інтелектуального, творчого потенціалу, прагнення поєднувати навчання із саморозвитком, удосконалювати свої професійні навички тощо. У той же час, не всі студенти усвідомлюють необхідність вивчення фундаментальних дисциплін, до яких в аграрному вузі належить хімія. Причиною цього є нерозуміння студентами значущості хімічних знань для життя та професійної діяльності.

Отже виникає потреба в реформуванні всіх складових компонентів процесу навчання хімічних дисциплін у вищій школі (цільового, стимулюючо-мотиваційного, змістового, операційно-діяльнісного, контрольного-регулюючого, оцінно-результативного) для піднесення "іміджу" хімії як науки і навчальної дисципліни. У даній статті детальніше зупинимось на розкритті зв'язку між стимулюючо-мотиваційним, змістовим і операційно-діяльнісним компонентами; з'ясуємо як оновлення змісту навчального предмету впливає на мотивацію його вивчення і за допомогою яких засобів і методів реалізується цей вплив.

Змістовий компонент впливає на конкретизацію цілей навчання, на вибір способів їх реалізації – засобів, методів і форм організації навчальної діяльності студентів, стилю спілкування між викладачем та студентами.

Стимулюючо-мотиваційний компонент пронизує всі інші компоненти процесу навчання. Без його реалізації студенти не приймуть ціль і завдання навчання, оцінка результатів їх діяльності не буде виконувати мотиваційну функцію, до змісту навчання проявлятиметься байдуже ставлення [1 С.71].

Ми вважаємо, що оновлений зміст хімічних дисциплін повинен враховувати:

- потреби особистості в хімічних знаннях для життя в реальних умовах;
- перспективи розвитку і досягнення сучасної хімічної науки;
- зв'язок хімічних знань із спеціалізацією студентів.

Зазначеним вимогам відповідає тенденція екологізації змісту хімічних